

Första roten, tomt 19

Kvarteret Larmtrumman

Trettonde roten 1637–57

Södra sidan av Vallgatan mellan

Femte roten 1657–70

Korsgatan och västra hamnen

Masthuggaren Arfved Jonsson eller Jönsson

1640,1641: 1 mtl, 1642: 3 mtl, 1643–52, 1654–55: 2 mtl–58

(Troligen son till *Jöns Arfwedsson*, rote 13), sedan hans änka

Karin Arfweds gård

1659–75

Hustru Karin Arveds instämde i februari 1665 pigan *Karin Rasmusdotter* för skvaller. Det gällde en hårtuss i öl, som hustru Karin skulle ha sålt. *Joakim bakare*, som hade försummat en stämning i ärendet ”på grund av Cronans tjänst och brödtulverering till Cronans soldater” vittnade i mars samma år, att han länge och ofta hade hämtat kanntals med öl hos Karin Arveds.

Det bestämdes den 15.2.1677, att avlidna hustru Karin Arfweds hus på Vallgatan skulle värderas.

Anders Ambjörnsson R13 1644:2 1.19?

Börta i Johan Caspars gård R13 1644, 1646: 1 mtl 1.19

Nils Larsson i Wik Nils Larsson båtsman Nils på Rya

1676–79 M1676 1681

Alla dessa namn förekommer på samma plats i längderna och avser samma person, som sedermera kallade sig *skepparen Nils Larsson Röör* (av Berg felaktigt benämnd Nils Ehrsson Röhr). Han var kapten på kaparen ”Flygande Hjorten” 1665.

Det är inte omöjligt att det är densamme Nils Larsson båtsman, som berättas ha blivit ”slagen i sjön av turken”. Han hade gått i kost hos *Lars Bengtsson karduanmakare*, som var gift med hans kusin. *Erik Andersson strömbåtsfarare* hade Nils Larssons kista i förvar.

Redan 1676 stod Nils Larsson skriven för Karin Arfweds gård men först 17.6.1678 betalade ”Nils Larsson Wik huseköpspengar” (3 d smt)

Den 8.4.1685 mötte *inspektör Sveno de Blom* hustru *Ingrid Bengtsdotter*, ”Nilses hustru på Rya” vid rätten. Skepparen Nils Larsson pantsatte 13.10.1690 sin gård på Vallgatan till sin myndling och svägerska *Marit Bengtsdotter*, vars fäderne och möderne han hade mottagit 29.1.1680 (AIIb:4, 4.3.1691).

Domboken berättar den 5.7.1688 om ett slagsmål som skulle ha ägt rum söndagsmorgonen den 17 juli hos Nils på Ryas hustru emellan klockan två och fyra på morgonen intill dess att det hade ringt till ottesången.

När *Joakim Marcus* hade stigit upp på morgonen och gått ut på sin gård hörde han detta ”alarm och tumult”. *Christen Pehrsson slaktaregesäll* hade varit i slagsmål med *Caspar Gurski* och sedan med dennes son *Måns Casparsson* ”varandes tillsammans trii ruus”. En av dem satte fingret genom planket och visade att Christen hade bitit honom som en skälm, vem av dem visste han inte, troligen Caspar.

Svarandena nekade till slagsmålet men tillstod omsider, att de brottades tillsammans och försökte varandras kraft. Det vittnades också om att Christen var blodig och hade blånad under ansiktet.

Hustrun tillfrågades om hur det kom sig att hon hade sålt dem öl eller brännvin vid den tiden hon visste det var förbjudet. Hon nekade alldeles till att ha sålt eller sett slagsmålet. De hade kommit till henne ”före ottesången och de gingo bak i hennes kålgård, kommandes från Jon besökare där på gatan, varest de över natten suttit och druckit, medan de dagen förut om lögerdagen och kvällen hava hos besökaren spelat på en fjärdedel av en oxepart, som Caspar Gurski utsatte 8 öre vardera personen, som där på spelade.

Casper tillspordes vad han skulle göra hos hustrun så bittida om morgonen. Han ville med de andre köpa sig en musken brännvin, och sedan hade han ärnat sig åt ottesången med de andre samt Cordt skraddare, som skulle samma ottesång gå med klingpungen i kyrkan. De hade allenast (av Nils på Ryas hustru) fått köpa en halv musken brännvin och mer förtärde de intet. Hustrun sade sig legat i sin säng och ej sålt eller sett slagsmålet. Också pigan hade legat och sovit.”

Rätten fann att Joakim Marcus övertygande hade bevisat, att svaranderna ”åtskilliga ruus samman brottade Hwarföre såsom Kungl. Maj:t allernådigtst utgångne kyrkiolag om Sabbatsbrått 4 och 5 punkt strängeligen strikt i bokstaven förbjuder att från klockan 7 om lögerafton och intill klockan fyra om söndag eftermiddag med dryckenskap och salu eller brännvinsförsäljande. Ty var rättens enhälleliga tankar och voterande att de vardera med 40 marker plikt belägges efter föreskrevne punkter och deras värdinna likaså. Orka de ej boten straffas de med fängelse med vatten och bröd uti åtta dagars tid”.

Rätten fann också, att de tilltalade hade övertygats om att ”medelst dryckenskap, fylleri och svordom hava begått den tiden de därmed bort innehålla, Sabbaten helgat och sökt gudstjänsthus uti nöckterhet och andakt och icke gudh, församlingen och annat redeligt folk förtörna och förarga som beviseligt skett emot Kongl. Maj:t allernådigtste utgångne kyrkolag och ordning”.

Den 10.7.1688 anslog rätten 2 d smt av stadens kassa till underhåll av de tre fångarna Caspar slaktare, Christen Pehrsson och Måns Casparsson, som satt i stadens fängelse i åtta dagar för begånget sabbatsbrott.

På ansökan av *landskamrer Lars Håkansson*, till vilken kronoskepparen Nils Larsson Röör (i annan version *Wikman*) hade pantsatt sin gård, och *skraddaren Måns Persson* skulle gården värderas av *handelsmännen Nils Giässling* och *Jöns Persson* samt *murmästaren Pehr Olufsson* och *snickaren Frans Ertman* enligt beslut av rätten den 26.6.1692. De två sistnämnda hade vid värderingen 4.7.1692 utbytts mot *Marcus Jäger junior*. Värderingsmännen kunde efter yttersta förmåga ej värdera huset högre än till 120 rdr courant eller 180 d smt (EIIa:72).

Konstapeln vid amiralitetet David Höök

betalade tomtöre för gården 1696 men hade nog då redan bott i gården i några år. 1693–94 klagade han i en inlaga till magistraten (EIIa:9) över att han hade pålagts inkvartering av en gift *soldat av garnisonen Anders Buske*, som hade sagt sig skola inflytta i Davids hus med hustru och fem barn och sätta sig vid Davids bord. Soldaten hade kommit dit med stadens skult och stadsbetjän-

ter, vilka hade sagt sig vara presidentens utskickade. Då hade David Höök svarat: ”Jag tager ingen inkvartering emot, alldenstund Hög. Kungl. Amiralitets Collegium mig så wähl som andra Collegii betjänte frikânt.”

1708 omtalade David Höök (EIIa:28) att han på grund av ålderdomssvaghet och långvarig tjänst som överlöjtnant vid amiralitetsstaten i Karlskrona hade benådats med ett litet gratial. Han hade inga andra näringsmedel att försörja familjen med. Han begärde att få bli befriad från kontribution men ville försöka prestera tomt- och bakugnspengar.

1717 sades demitterade löjtnanten David Höök och hans hustru Elisabeth ha underhåll i krigsmanshuskassan. Amiralitetskaptenen David Höök sålde den avbrända ödetomten på Vallgatan mellan avlidne kronobagaren Jockum Markussons tomt å västra och Bengt åkares hus å östra för 250 d smt (uppbud 8.10.1722). Köpare var

klensmedsmästare Lars Carlberg,

som hade blivit borgare 18.5.1720 och som fram till sin död 1738 hade sin smedja i gården.

När klensmeden först uppträder i stadens handlingar den 8.3.1716 (EIIa:32) omtalas han som soldaten av Generalmajor Hamiltons Regemente Lars Carlberg. Det berättas, att han hade antagit ett ”parti regementsarbete förutom arbete, som han dagligen för Borgerskapet i staden förfärdigar”. Till detta klensmedsarbete höll han några soldater till hjälp. Den 17.12.1719 (EIIa:31) klagades det i en inlaga över att ”spåremakaren i staden Mäster Lars Carlberg” redan den 22.2.1718 hade förbundit sig att till Hennes Kungl. Maj:ts Wästgöta Tremänningsregemente till häst förnödenhet tillverka 300 st järnmunderingar bestående av ”Betzestänger, Stegbygl och Sporrar” men icke hade gjort det ringaste åt saken.

Klensmeden Lars Carlberg tycks ha haft en omfattande rörelse. 1725 hade han *gesällerna Nils Ambjörnsson, Henrik Smitt och Jürgen Roteén* och *läregossen Lars Asmundsson*. 1730 arbetade i hans verkstad *gesällerna Johan Berendt Bruns, Johan Christoph Lenke, Anders Granberg, Nils Korf, Johan Björnvall, Ernst Jubel, Gabriel Gilberg, Anders Carlberg* och *läregossen Anders Udd*. I gården bodde också *nymästaren av skräddareämbetet Lars Myrman* med *läredrängen Sven Jernberg* och *läregossen Arvid Pehrsson*.

Bouppteckningen efter Lars Carlberg den 15.2.1739 upptar hus och gård på Vallgatan mellan Simson i väster och åkaren Bengt Danielsson i öster med en tvärtomt belägen mellan bemälte åkares hus och reparebanan, 750 d smt, liksom en obebyggd tomt mellan hovslagare Bolms i öster och åkaren Bengt Danielsson i väster, 150 d smt (alltså 1.17). Gården ärvdes av *svärsonen*

Sven Simson, g. Anna Carlberg

Gården kallas 1745 ”Sven Simssons gård”. Han tycks ha bott i gården väster härom. Den 21.1.1752 utropades på begäran av borgaren Sven Simsons och hans hustru Annas begäran deras på Vallgatan under (dåvarande) nr 20 belägna hus och gård, som består av 11 rum och tvenne verkstäder med eldstäder ute, källare med ränna åt hamnen, brygghus med stekugn och bakugn i köket, fähus med struken vind ovanpå, tvenne små kammare till visterhus samt avskiften i trenne rum. Tillträde nästkommande påsk: ”Begripes intet mer av tomten under detta köp än nu är bebyggt jämte själva gårdsrummet mellan husen”. Gården inropades av

sjömannen Jonas Österberg

för 1 205 d smt. Jonas Österberg – nu kallad borgare – och hans hustru Anna behöll inte gården längre än till den 26.7.1753 då de för en köpeskilling av 1 335 daler sålde gården till

vagnmakare Christopher Bredo

Bredo köpte också den 13.1.1759 resten av tomten (som det heter ”en därintill belägen tomtedel”) av *kopparslagare Niclas Roth* och dess hustru *Christina* för 200 d smt. De båda köpen gjorde honom nu till innehavare av en hel tomt, som han kunde låta uppbjuda den 9.4.1759, sedan han betalt 30-penning med 51 d 3 öre smt och hembjudit tomten till grannarna. Den mindre tomtedelen – ¼ – tillskrevs i tomtöreslängden 1755 trädgårdsmästare Simson. Där bodde *knivsmeden Hans Åkerman*.

I samband med sin burskapsansökan visade hjulmakaren Christopher Bredo en kopia av vagnmakareämbetets i Stockholm erkännande av honom som mästare inför hans flyttning till Nyköping 27.11.1744 samt bevis från borgmästare och i Nyköping att han uppsagt sitt burskap 11.7.1750.

Den 9.9.1763 inlade en *vagnmakaregesäll Magnus Haegergren* ett bevis från *vagnmakareålderman i Stockholm mästare Olof Lindman* (EIIb:106) att han redan 1754 hade arbetat i Stockholm som gesäll i professionen. I fyra års tid hade han sedan till 1761 arbetat här i Göteborg hos vagnmakaremästare Christopher Bredo. Han ville bli mästare här. Stadens vagnmakare ansåg att det redan fanns fyra mästare i Göteborg som betalade dryga skatter och hade föga eller intet arbete. Utöver Bredo nämndes *vagnmakarna Wallman, Emrich och Wettergren*. Mot den sistnämnde invände Haegergren att han var fattighushjon. Vagnmakare Magnus Haegergren gifte sig med Christopher Bredos och hans första *hustru Elisabeth Stenbergs* (begr. 20.7.1757) dotter *Anna Catarina Bredo*, död 1.9.1784. Efter Haegergren död 23.10.1774 gifte hon om sig med *vagnmakare Magnus Sporrang* (var död 1817).

Vid bouppteckningen efter Elisabeth Stenberg 15.9.1757 värderades gården på Vallgatan mellan bagare Erik Ödberg i väster och pistolsmeden Sebastian Roll i öster till 1 300 d smt – gården hade bara ½ tomt (jämför dock ovan).

Christopher Bredos andra *hustru Ingrid Lessberg* var liksom mannen 1773 ”några och 60 år” (se Berg II:1–2, 392). Gården övertogs efter Christopher Bredos död 13.11.1775 av hans måg *vagnmakareålderman Johan Mikael Daag* (född 1747, död 5.8.1818, gift med Bredos och Elisabeth Stenbergs andra dotter *Maria Magdalena Bredo* född 1752, död 22.10.1789).

Vid bouppteckningen efter Maria Magdalena Bredo den 20.1.1791 ägde Johan Mikael Daag hus och gård på Vallgatan, nummer 19, mellan sejlaren Fischers änka och sadelmakaren Johan Anton Zeidell. Han gifte om sig med *Catarina Svensson*, född 1760, död 19.8.1792.

Senare uppbud av 1.19

sadelmakare Gabriel Carlberg	23.5.1814
kakelugnsmakare J A Borgvall	2.9.1833